

vybiehať), z- (zaplatiť, zbíhať), zo- (zodrať, zohnať) a i. Pri týchto písmenách je vyše 80–90 % zastúpenie domácich lexém, predpony majú tendenciu spájať sa najmä s domácimi slovami, no pri viacerých LP spoluvytvárajú tzv. hybridné slová, o ktorých sa zmienime na inom mieste. Z nepredponových písmen najvyšší podiel domácej lexiky je pri písmenách – fonémach |č|, |h|, |ch|, |j|. |Č| a |ch| sú domáce fonémy, to bude najhlavnejšou príčinou malého počtu LP. Pri |h| a |j| hrajú pravdepodobne dôležitú úlohu už skôr spomínané hláskoslovné zmeny.

Možno namietat', že rozsah skúmaného korpusu je príliš malý na to, aby sme mohli hovoriť o stave v slovnej zásobe súčasnej slovenčiny. Súhlasíme s tým, že reprezentatívna vzorka by mala byť väčšia, no spracovanie rozsiahlejšieho materiálu nebolo v našich momentálnych silách. Jednako sa ukazuje pri porovnaní výsledkov našej štatistiky s Machkovým slovníkom a so stavom v strednom type slovníka, že je do značnej miery hodnoverná. Stačí si porovnať stav pri fonémach |a|, |e|, |i| a zisťujeme, že v oboch spomenutých zdrojoch je počet lexém domáceho pôvodu zanedbateľný. Písmeno e v strednom type slovníka sa obmedzuje na citoslovcia (*eh, ehe, ehm, ech, ej, ejha, ejch*) a slovo *ešte*. Zvyšné LP sú z obrovskej väčšiny gréckeho a latinského pôvodu. U Machka je všetkých 6 slov, ktoré spracúva pri e, cudzieho pôvodu.

Ak porovnáme údaje v stĺpcoch označených G %, L % a G+L %, môžeme porovnať percentuálne zastúpenie gréckych a latinských lexikálnych prevzatí navzájom. V sledovanej vzorke slov je spolu 4,4 % lexikálnych prevzatí z gréčtiny, 8,9 % LP z latinčiny. Rovnakú tendenciu možno sledovať aj pri jednotlivých písmenách abecedy, pri niektorých je však tento vzájomný pomer vyrovnanerjší (porov. a, b, c, e, p, t). Nulový počet prevzatí pri písmenách č, dž, w, y, z, ž súvisí či už s malým počtom slov, ktoré sa dostali do nášho korpusu, či s neexistenciou fonémy v klasických jazykoch, písmeno z je výrazne ovplyvnené predponovými slovami. Práve pri tomto písmene abecedy sú výrazne zastúpené hybridné slová – v danom prípade slová gréckej a latinskej proveniencie s domácou predponou: *zakonzervovať, zaškoliť, zelektrizovať, zredigovať, zorganizovať*. V písmene ž sa vplyv klasických jazykov odrazil v 3 prevzatiach cez nemčinu. Vzájomný pomer lexikálnych prevzatí možno vysvetliť úlohou latinského jazyka v stredovekom Uhorsku.

Na základe údajov v stĺpcoch G,L %, I % a S % môžeme porovnať lexikálne prevzatia z klasických jazykov (bez ohľadu na ich cestu do slovenčiny, zaradené sú aj hybridné slová) s percentuálnym zastúpením LP zo všetkých ostatných cudzích jazykov a lexikou domáceho pôvodu.

Získavame podobný obraz ako v predchádzajúcom porovnaní. Latinské a grécke prevzatia predstavujú súhrne 17,1 % z celkového počtu slov, zatiaľ čo lexikálne prevzatia zo všetkých ďalších jazykov, s ktorými sa slovenčina dostala do takého plodného kontaktu, sú 10,9 %. To je rozdiel šiestich per-

cent v prospech lexikálnych prevzatí z klasických jazykov. O príčinách tohto stavu netreba hovoriť – len by sme sa opakovali.

Tu sa ešte žiada všimnúť si písmená s najvyšším počtom LP z iných cudzích jazykov. Znovu sa dostaneme k fonémam |f| (40,4 %) a |g| (33,3 %) a potvrdeniu toho, že sa k nám dostali najmä prostredníctvom cudzích slov. Pri |f| sa ich počet takmer vyrovnáva počtu LP z klasických jazykov. Sú aj viaceré prípady, keď ich je skutočne viacej: b, c, j, š, ž.

Na základe výsledkov našej štatistiky a ich hodnotenia si dovoľíme vysloviť záver. Očakávaná, ktoré vyplynuli z úvodných citátov, sa naplnili a ukazuje sa, že klasické jazyky sú pre slovenčinu „najbohatším zdrojom preberania“.

Abý sme neboli jednostranní, načreli sme aj do iného súdka – konkrétne do *Frekvenčného slovníka* J. Místrika. Pracuje s podstatne rozsiahlejším materiálom (milión slov), ako bol náš. Zisťujeme, že prevzatia v ňom ani zďaleka nedosahujú takú vysokú frekvenciu, ako by sme mohli očakávať na základe našej štatistiky. Prvé prevzatie (už vlastne chápané ako domáce slovo) je *škola* – rang 232, nasleduje *forma* – rang 253, *máj* – rang 297, *farba* – rang 310, *organizácia* – rang 312. To sú všetky lexikálne prevzatia v prvej päťstovke frekvenčného slovníka. Táto jeho časť predstavuje až 73 % zo spracovaného materiálu. Štyri z piatich prevzatí sú z klasických jazykov (3 latinské a 1 grécke), zostávajúce piate prevzatie je z nemčiny.

V článku *O povahe a využití prevzatých slov v slovenčine* J. Horeckého sme sa stretli s údajom, že „z prvých 5 000 slov je len 454 prevzatých. Z nich väčšina sú grécko-latinské slová“. Je to 9 %. To stavia aj výsledky našej štatistiky do trochu iného svetla a pri jej hodnotení neslobodno zabúdať na tento fakt.

Pri sledovaní prevzatí nám udiera do očí, že prevažujú podstatné mená. Vyčísľili sme slovnodruhové zastúpenie v jednotlivých skupinách:

Zo 138 LP z gréčtiny sú – 3 slovesá = 2,2 %
 – 74 podst. mien = 53,6 %
 – 12 prísloviak = 8,7 %
 – 49 príd. mien = 35,5 %

Z 279 LP z lat. je – 16 sloviak = 5,7 %
 – 159 podst. mien = 57 %
 – 73 príd. mien = 26,1 %
 – 28 prísloviak = 10 %
 – 2 citoslovcia = 0,7 %
 – 1 častica = 0,4 %

Zo 120 LP G+L je – 26 sloviak = 21,7 %
 – 55 podst. mien = 45,8 %
 – 32 príd. mien = 26,7 %
 – 6 prísloviak = 5 %
 – 1 číslovka = 0,8 %